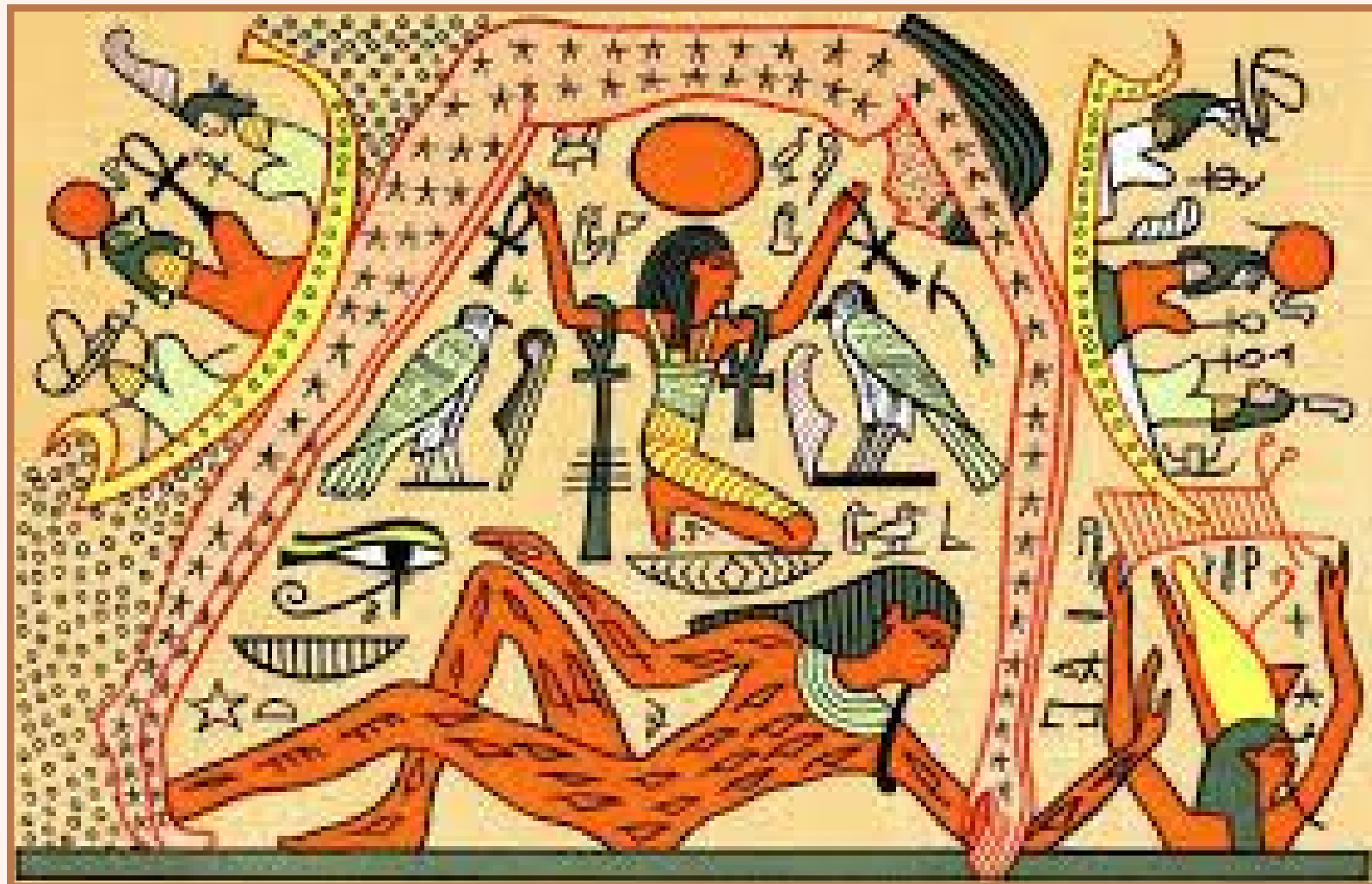
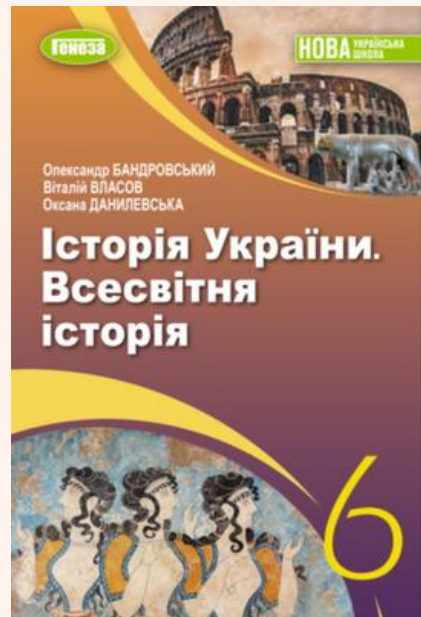

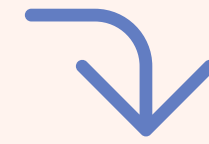
Гене́за

§ 15. Міфологія та релігійні уявлення в державах Давнього Сходу

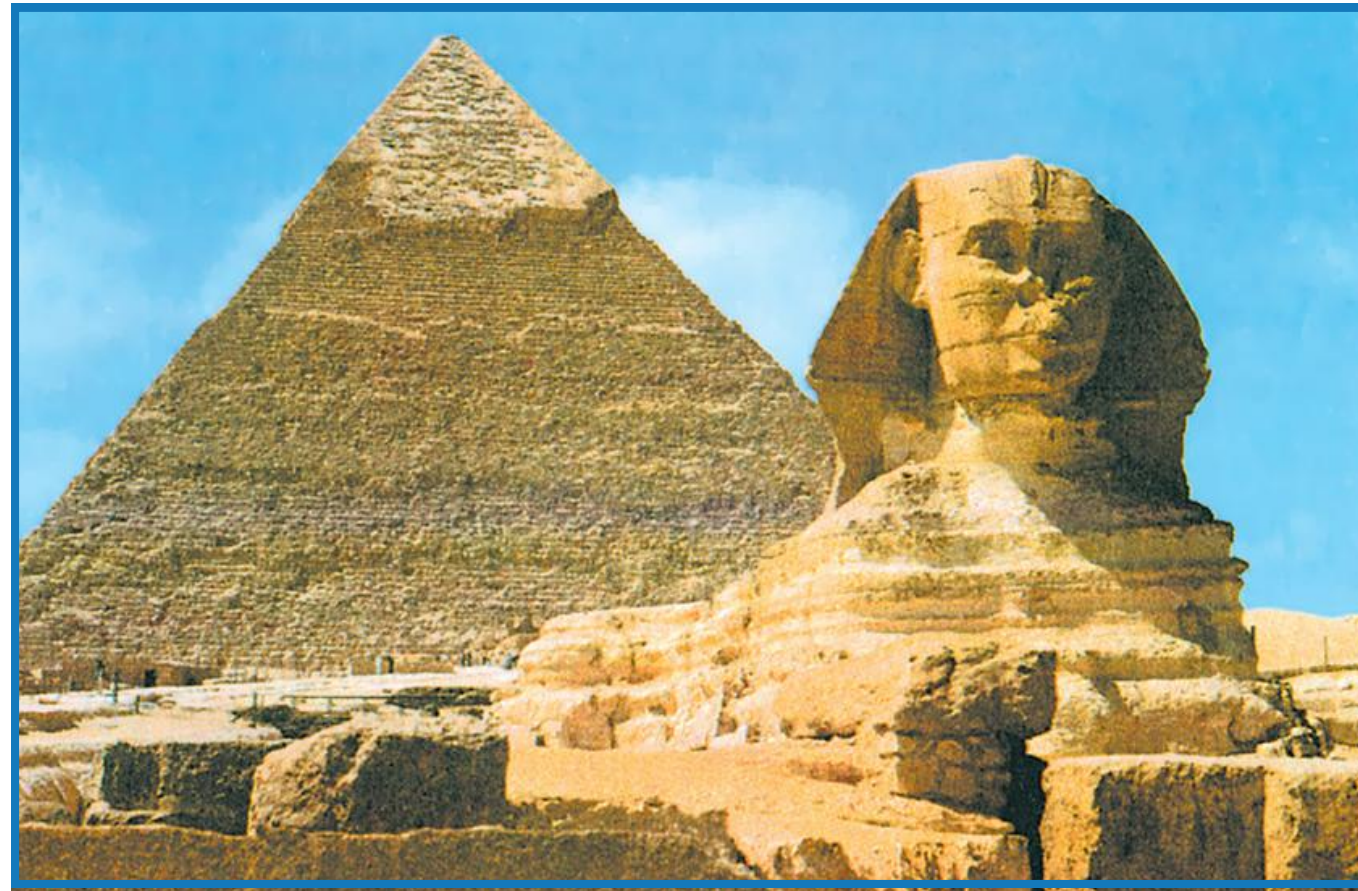

Міркуємо

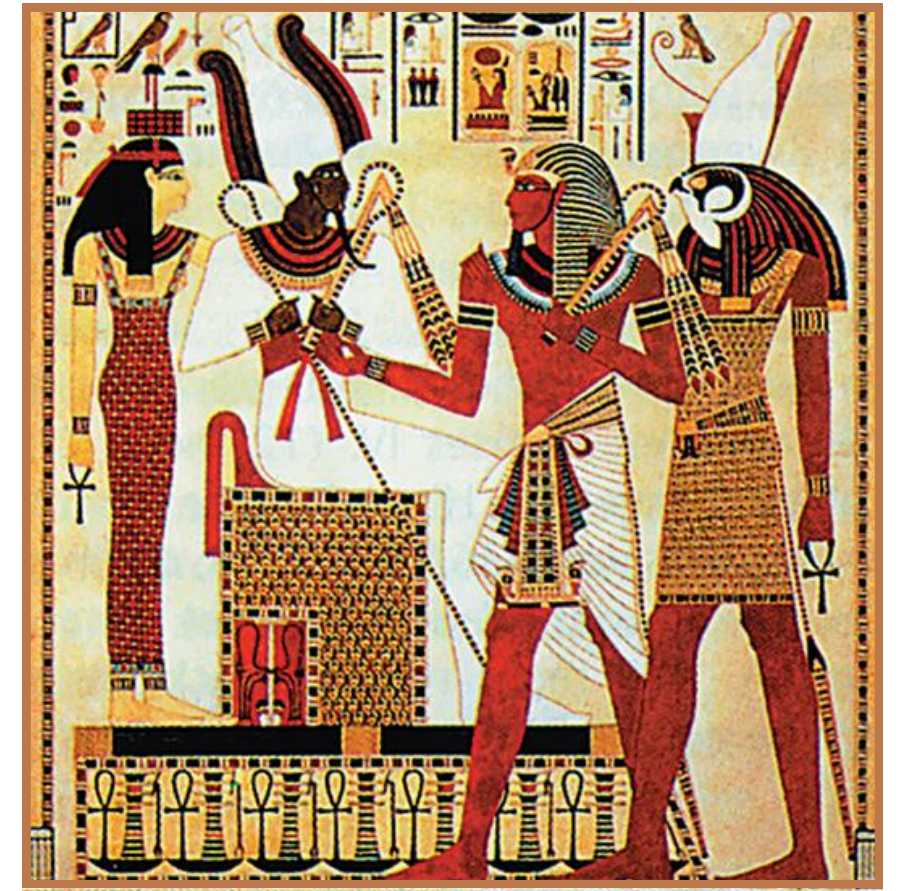
Роздивіться ілюстрації.

1. Яку ознаку східних деспотій підтверджують зображені пам'ятки?
2. Висловіть припущення, чому божественну силу правителя Єгипту уособлював саме сфінкс – статуя лева з головою фараона.
3. Поміркуйте, чому в сучасних мовах слово «сфінкс» уживається в переносному значенні як «загадка», «загадкова людина».

Давньоєгипетський сфінкс
та піраміда в Гізі

Фараон та боги
Єгипту (розпис)

Єгиптяни вшановували божества, які зображали в образах людей, тварин чи напівлюдей-напівтварин. Обожнювали також явища природи, небесні тіла.

Про життя богів, створення світу оповідають **міфи**.

Міф (з грецької оповідь, переказ) – розповідь, у якій утілено уявлення давніх людей про світ і його будову.

В одному з них ідеться про Озіріса – володаря потойбічного світу. Озіріс був богом-царем, він навчив людей рільництва, виноградарства, осілого способу життя, співів, танців, музики, навчив також шанувати богів.

Брат Озіріса, Сет, був утіленням зла, насильства та руйнувань. Сет заманив брата в пастку й убив його.

Дружина Озіріса, Ізіда, знайшла тіло чоловіка й оживила його. Бог Озіріс воскрес, але не захотів лишатися на землі, а став правити в царстві мертвих та чинити суд.

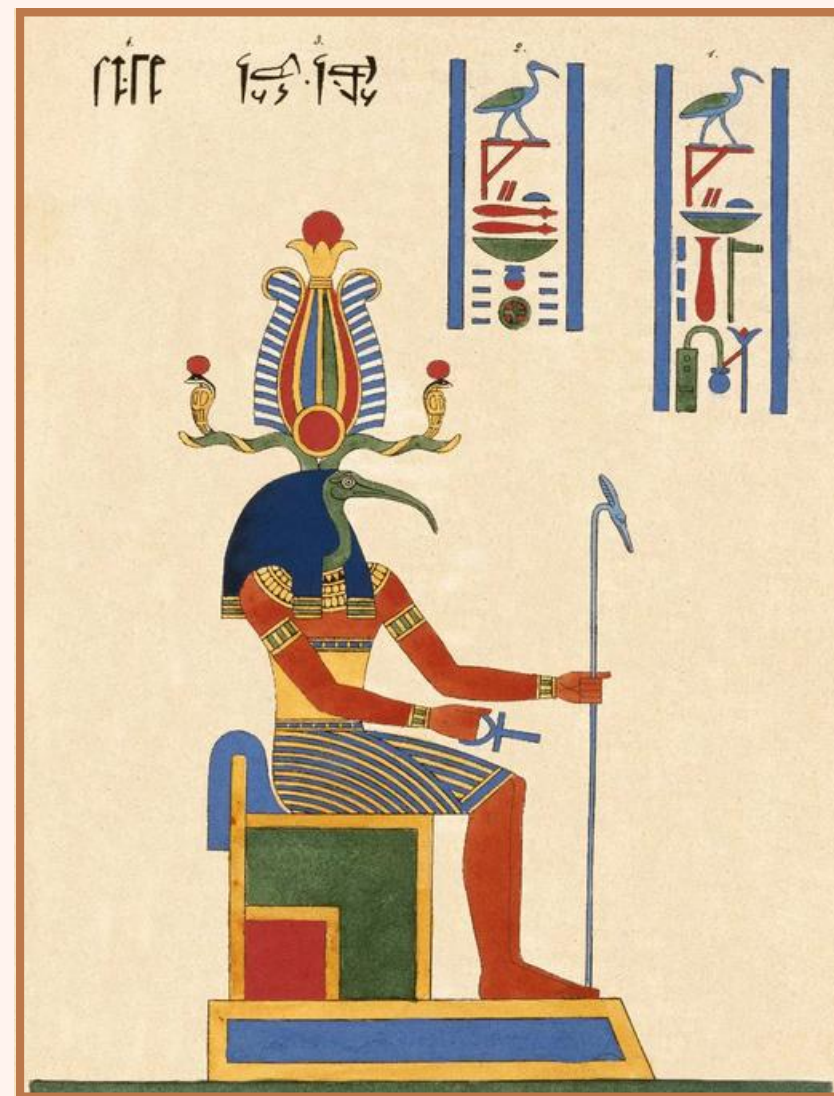

Гор – покровитель влади
фараона, уособлював небо
та світло.

Анубіс охороняв могили,
супроводжував душі
померлих у підземний світ.

Бог мудрості
Тот – у нього
голова птаха
ібіса з довгим
дзьобом.

Найшанованішим
богом давніх єгиптян
був бог сонця Ра.
Інші його імена –
Амон і Амон-Ра.

У Вавилоні вірили в духів: світлих, що творили добро, і темних (демонів), що чинили зло. Проти злих духів, що насилали хвороби і смерть, вони застосовували амулети і заклинання. Добрих духів зображували як напівлюдей-напівтварин.

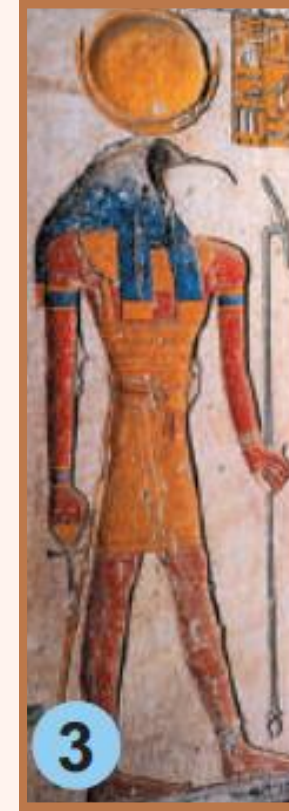
Верховним богом Вавилону був бог Мардук. Вавилонці вірили, що спочатку чудовисько Тіамту вирішило знищити всіх богів. Проти нього і повстав Мардук. Він убив чудовисько, а з його тіла створив зірки, землю, рослини і тварин. Людину Мардук створив з глини і крові вбитого бога-зрадника, який перейшов на бік Тіамту.

- 1.** У що та в кого вірили давні єгиптяни?
- 2.** Які явища природи відображено в міфі про Озіріса та Сета?
- 3.** Чому давні єгиптяни найбільше шанували Амона-Ра, Озіріса та Ізиду?
- 4.** Чим подібні вірування давніх єгиптян та вавилонців?

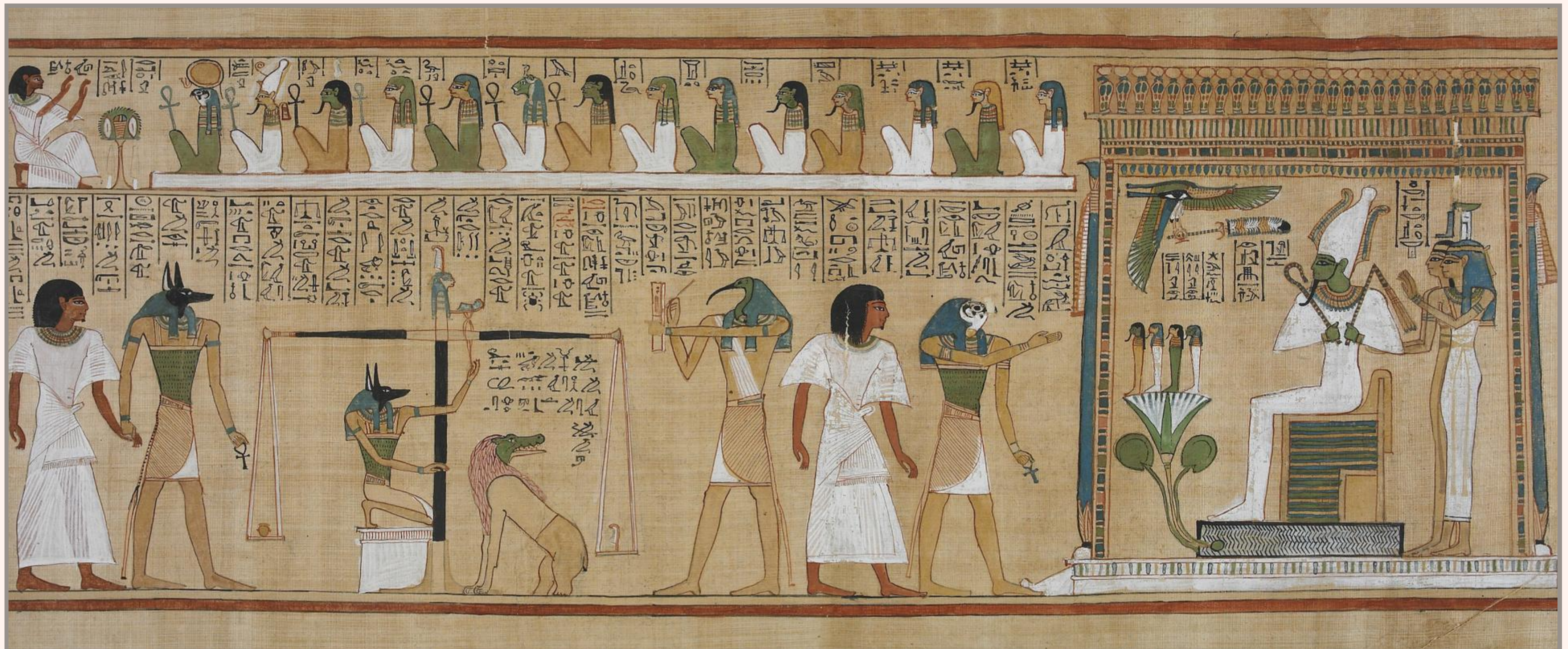
Використовуючи текст підручника, визначте, яких богів зображено, стисло схарактеризуйте кожного.

Обміркуйте фрагмент джерела (**Текст 1**) та прочитайте коментар (**Текст 2**). Які моральні уявлення давніх єгиптян утілено в міфі про суд Озіріса?

NEXT

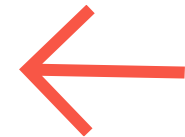

Текст ...Я не коїв зла людям. Я не піднімав руки на слабкого. Я не був причиною хвороби. Я не був причиною сліз. Я не вбивав. Я не наказував убивати. Я нікому не завдавав страждань (слова промови з «Книги мертвих», з якими небіжчик звертався до богів під час «суду Озіріса»).

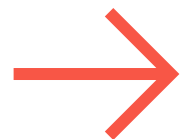
Текст Давні єгиптяни вірили в те, що після смерті душа людини проходить перед володарем потойбічного світу Озірісом і звітує про своє земне життя. Бог мудрості Тот та богиня правосуддя Маат перевіряють правдивість слів небіжчика та зважують його серце, бо саме серце, уважали єгиптяни, – осередок розуму людини. Якщо мертвий чинив погано, його кидають у пащу чудовиська. У нагороду за добрі вчинки та праведне життя людина потрапляє на поля Іалу – у край, де не треба важко працювати, бо там поля вже впорядковані каналами й дамбами, а земля сама родить усе потрібне.

Обговорюємо

Прочитайте замітку та роздивіться ілюстрації. Як можете пояснити той факт, що міфічні уявлення та образи «мандрували» від народу до народу?

Зіусудра
(ассирійською –
Утнапішті) та його
корабель

Вселенський
потоп.
Фреска
Сікстинської
капели

«На зборах усіх богів ухвалили знищити все людство» – так починається давня шумерська легенда. З оповіді довідуємося, що лише один бог Енкі пожалів людей. Він наснився цареві Зіусудрі, звелівши побудувати величезний корабель. Зіусудра виконав волю бога і взяв на корабель своє майно, сім'ю і родичів, різних майстрів для збереження знань та вмінь, домашню худобу, звірів і птахів. Двері корабля засмолили ззовні.

Уранці знявся буревій: річки вийшли з берегів, під натиском води впали мури, морські хвилі із затоки затопили землю. Навіть боги злякалися такого потопу! Коли вода почала відступати, Зіусудра покинув корабель і приніс жертви богам. Тоді в нагороду за його вірність боги дарували царю та його дружині безсмертя. Історія про Ноїв ковчег, яку значно пізніше описано в Біблії, не просто нагадує шумерську легенду про Зіусудру, а, найімовірніше, є її запозиченням.

В інших умовах формувався світогляд мешканців давніх Індії та Китаю. Індійці поділяли світ на три частини: небо, землю й антарікшу (простір між небом і землею). Найшанованішими богами в давніх аріїв були:

Індра – бог-гromoverжець, воїн, правитель усіх богів

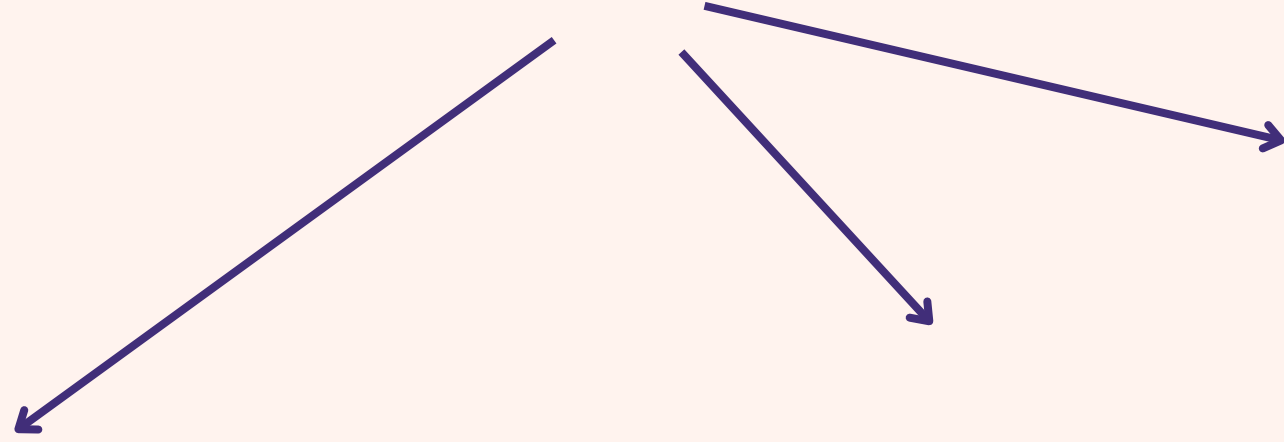

Агні – бог вогню, охоронець дому, посередник між богами і людьми

Сур'я – бог Сонця, ворог п'їтьми та холоду

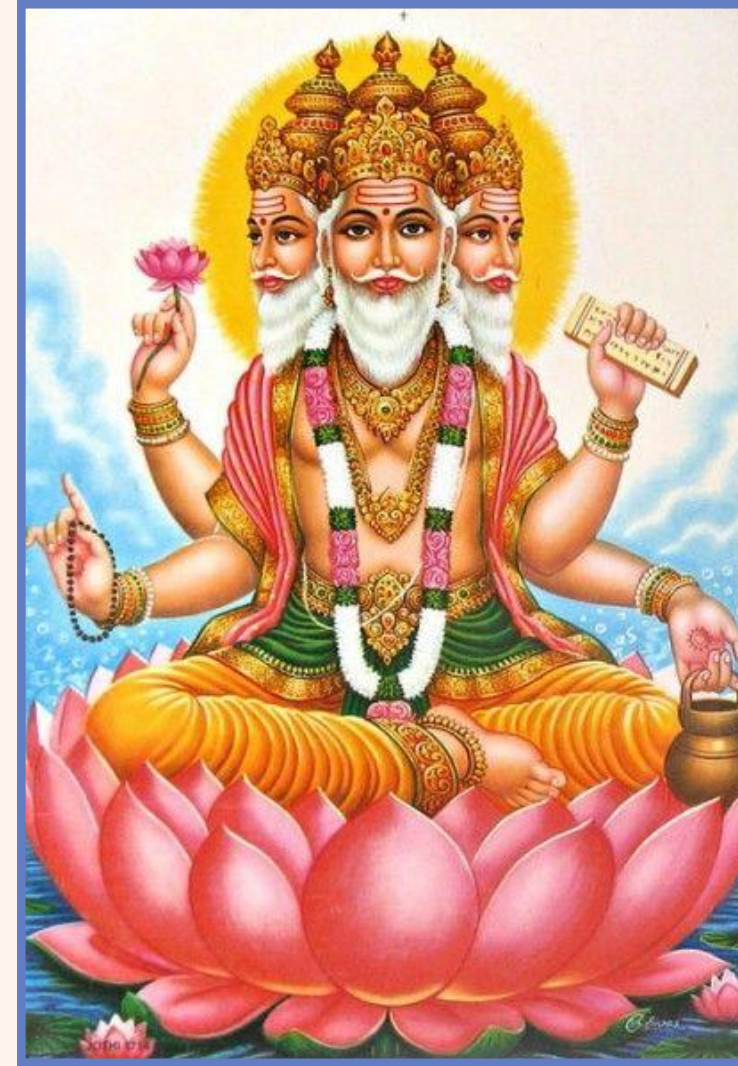
Із часом сформувалася релігія
індуїзм, де основними богами
були

Шива

Вішна

Брахма

Брахма – творець і правитель світу. Він поділив людей на варни, карав невірних і грішників. Брахму вважали покровителем жерців-брахманів, Шиву – покровителем купців, ремісників та землеробів.

Скульптура
Будди

У Давній Індії зародилося віровчення, якому судилося стати однією із сучасних світових релігій, – **буддизм**. Його виникнення пов'язують з ім'ям Сіддхартхи Гаутами, який жив у VI–V ст. до н. е.

За переказами, до принца Сіддхартхи прийшло розуміння, що старіння, хвороби та смерть неминучі, а багатство і знатність не можуть від них уберегти. Приголомшений таким відкриттям, він зрікся свого високого становища, полишив родину і став пустельником. Духовне прозріння зійшло на Сіддхартху, коли він сидів у глибокій задумі під деревом поблизу міста Бодх-Гая (відтоді Сіддхартху називали Буддою – Просвітленим).

Основні ідеї буддизму

Кожна людина здатна
врятуватися шляхом
самовдосконалення.

Спасіння досягне лиш той, хто подолає
жагу життя, упокорить будь-яке сильне
почуття, обмежить бажання, а отже,
досягне душевного спокою – **нірвани**.

Строкатим щодо релігійних уявлень був Давній Китай.
У V–III ст. до н. е. в різних царствах виникали свої світоглядні вчення.

Багато прихильників мало **конфуціанство**. Засновник цього вчення – **Конфуцій** (китайською Кун Цзи) (551–479 рр. до н. е.).

Верховним божеством є Небо. Імператор вважався Сином Неба, тому влада над іншими людьми дана йому богом.

Найвищою чеснотою Конфуцій визнавав покірність: молодші мають коритися старшим, народ – своїм володарям.

Тільки освічена людина може обіймати державні посади.

Сформулюйте за текстом запитання для обговорення в загальному колі, які починаються словами «Хто? Що? Де? Коли? Чим? Як? Чому?».

Пізнайкам

Перейшовши за посиланням <https://cutt.ly/U3KTuCSJ> або кодом, послухайте переказ індійського міфу про потоп.

Які деталі оповіді подібні до шумерської легенди про Зіусудру, а які відрізняються? Поділіться в загальному колі припущеннями, із чим пов'язані ці відмінності.

Перевірно, чого навчилися

Увідповідніть терміни і визначення.

1

Верховний бог
Вавилону.

4

Бог мудрості в
Давньому Єгипті.

7

Бог у Давньому Єгипті,
володар потойбічного
світу.

2

Бог Сонця
в Давньому
Єгипті.

5

Розповідь, у якій утілено
уявлення давніх людей
про світ і його будову.

6

Давньоєгипетський бог,
який супроводжував душі
померлих у потойбіччя.

3

Бог у Давньому Єгипті -
покровитель влади
фараона.

А Анубіс
Б Гор
В Мардук
Г Міф
Ґ Ра
Д Тот
Е Озіріс

Узагальніть матеріал уроку, навівши факти, які переконали вас, що міфологія та релігійні уявлення регулювали відносини між людьми.

1. Дайте відповіді на запитання, винесені як назви пунктів.
2. Витлумачте поняття: «Біблія», «буддизм», «індуїзм», «конфуціанство».
3. Перейдіть за посиланням <https://cutt.ly/OCUWiiX> або кодом та виконайте завдання онлайн.

Намалюйте комікс за сюжетом одного з давніх міфів, про які довідалися на уроці або який прочитали, скориставшись додатковими джерелами інформації.